

14. Религия и права человека: На пути к свободе совести. Вып. III / Л.М.Воронцова и др. (сост.); с.Б.Филатов (ред.). – М.: Наука, 1996. – 299 с.
15. Савинский С. Н. История русско-украинского баптизма: учеб. пособие / с.Н.Савинский. – Одесса: Одесская Богословская Семинария, 1995. – 128 с.
16. Sawatsky W. Soviet Evangelicals since World War II / W.Sawatsky. – Kitchener (Ontario); Scottdale (Pennsylvania): Herald press, 1981. – 528 p.

* * *

УДК 631.145 (477) «20/...»

Т. Оніпко

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ АГРОКЛАСТЕРІВ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті висвітлено досвід створення та особливості розвитку агрокластерів у різних регіонах України на початку ХХІ ст. Зроблено висновок про те, що проблема кластеризації аграрного сектору економіки України нині є актуальною і такою, що потребує ґрунтового наукового аналізу та підтримки на загальнодержавному рівні.

Ключові слова: агрокластер, соціально-економічний розвиток, регіон, інновації, конкурентоспроможність, екологічно чиста продукція.

Вступ України до Світової Організації Торгівлі у квітні 2008 р. вимагає від України реалізації активної економічної політики, спрямованої на посилення її конкурентоспроможності. До цього часу підтримка розвитку перспективних малих та середніх підприємств, які створюють продукти з високою доданою вартістю, у тому числі в аграрному виробництві, не отримувала достатньої уваги з боку держави. Світовий та вітчизняний досвід свідчать про те, що аграрна сфера є важливою складовою національної економіки. Успішний її розвиток – це запорука продовольчої безпеки країни, підвищення рівня та якості життя населення. Агрокластери успішно функціонують в США, Канаді, Італії, Франції, Данії, Швеції, Португалії, Білорусі, Казахстані та інших країнах. Формування кластерів в аграрному секторі сприяє розвитку регіонів, сільських територій, зростанню конкурентоспроможності галузей сільського господарства та АПК, залученню інвестицій, посиленню інноваційної діяльності, збільшенню кількості робочих місць.

Ідея кластеризації вітчизняної економіки, хоча і не в повній мірі, але усе ж таки знайшла застосування і в сфері аграрного виробництва та відродження потенціалу сільських територій. Тож метою даної статті є узагальнення та аналіз досвіду створення та розвитку агрокластерів у регіонах України на початку XXI ст.

Протягом останніх двох десятиліть в Україні функціонують аграрні кластери, які створені переважно за ініціативи товаровиробників, громадських організацій на основі досвіду зі світової практики кластерного розвитку. Варто згадати один із перших агрокластерів – кластер екоагротуризму «Оберіг» (2002 р.), що знаходиться у селі Гриців Шепетівського району Хмельницької області, продукція якого загальноєвропейська в Україні та за її межами. Нині до цього кластера входять 10 агроосель. Також у числі перших був створений фруктовий кластер «Подільське яблуко» (Хмельниччина, 2003 р.), який діє успішно і донині. У 2011 р. на Вінниччині створено агропереробний кластер, який сприяє розвитку мережі фермерів у рамках кооперативних утворень, розбудові партнерських відносин між виробниками та переробниками сільгосппродукції. Пошук потенційних для кластеризації сфер економіки на Поділлі продовжується і нині, зокрема йдеться про створення агробіокластерів [1, с. 5].

Наводимо приклади вітчизняних агрокластерів у різних регіонах України, які вже мають певний досвід функціонування. Привертає увагу кластер виробників екологічно чистої продукції на Полтавщині. Ідея створення цього кластера виникла у 2007 р., тим самим був реалізований в Полтавському регіоні проект «Створення регіонального кластера виробників екологічної продукції». Потрібно зазначити, що ідея створення регіонального агропромислового кластера з виробництва екологічно чистої продукції була підтримана обласною держадміністрацією. Кластерну ініціативу щодо розвитку ринку біопродуктів в області підхопили й інші галузі, і нині йдеться про дієве функціонування кластера «Натурпродукти Полтавщини» на базі неприбуткової громадської асоціації «Аграрна наука та практика» [1, с. 7–8].

Осередки вказаного кластера розташовані у різних районах Полтавської області, включаючи с. Говтву Козельщинського району, с. Горошине Семенівського району, с. Каленики Решетилівського району, с. Криву Рудку Семенівського району, с. Плехів Оржицького району, с. Попівку Зінківського району, с. Худолівку Семенівського району. Основними напрямками роботи кластера «Натурпродукти Полтавщини» є: організація взаємодії між членами кластера; сприяння в забезпеченні потенційних клієнтів комплексним видом послуг; надання

допомоги в консолідації зусиль з метою захисту економічних та підприємницьких інтересів учасників кластера; участь у розробці й експертній оцінці проектів, концепцій, програм в сфері збору та первинної переробки дикорослої рослинної продукції а також розвитку сільських територій; реалізація стратегії просування регіону на внутрішній і міжнародний ринки; створення необхідних умов для розвитку інвестиційної привабливості територій. Представники кластера періодично проводять круглі столи, конференції, навчальні тренінги з проблем збору та первинної переробки дикорослої рослинної продукції та її реалізації у тому числі і через мережу осель сільського зеленого туризму [4].

Загалом Полтавський регіон – це агропромисловий регіон з багатими природними ресурсами, родючими чорноземами. Полтавщина щорічно займає лідируючі позиції в країні за обсягами виробництва зернових культур, м'яса, молока, соняшнику, цукрового буряку, фруктів та овочів. Відтак вважаємо перспективним формування та розвиток на території Полтавщині агрокластерів у тих галузях аграрного виробництва, на яких вона спеціалізується.

Особливу популярністю користуються кластер бджільництва «Бджола не знає кордонів» та агрохарчовий кластер «Купуй запорізьке – обирай своє» (Запорізька область, 2009 р.). «Бджола не знає кордонів» у місті Мелітополі – це перший в Україні медовий кластер. Його ініціаторами та учасниками виявилися: громадська організація «Запорізька обласна спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні», Спілка бджолярів-любителів «Бджілка», громадська організація «Сучасна пасіка», районні органи влади та декілька науково-дослідних інститутів. Метою створення кластера було розкрутити «Мелітопольський медовий бренд», зробити вітчизняне традиційне виробництво меду більш продуктивним та конкурентоспроможним на світовому ринку [3, с. 127–129]. Нині бджільницькі господарства кластера тісно співпрацюють із кондитерським та аптечним бізнесом, долучаються до передового світового досвіду бджільництва. Бджолярі активно контактують та обмінюються досвідом з бджолярами українських діаспор Європи та Америки.

Окрім розвитку медового виробництва кластер проводить публічні акції іміджевого характеру. Велику роль у просуванні продукції кластера відіграє маркетинг. Тому підприємці розробляють особливий дизайн тари (скляної, пластикової, сувенірної) та етикетки з тим, щоб продукція була впізнаваною і притягувала покупців. Представники кластера систематично беруть активну участь у конкурсах, виставках, фестивалях та інших заходах. Так, у Мелітополі щорічно за підтримки учасників

кластера проводяться фестивалі меду, дегустації меду та медовухи. На свято медового спасу організуються ярмарки, де окрім меду можна придбати продукти бджільництва, обладнання, інвентар та сувеніри. Учасники медового кластера сприяють розвитку зеленого туризму в регіоні з метою притягнення туристів. У майбутньому кластер може стати площадкою для створення «Медового парку України», де працюватимуть навчальні заклади з підготовки бджолярів та спеціалістів у галузі виробництва ліків та харчової продукції з меду [2].

У 2009 р. було створено регіональний агропромисловий інноваційний кластер «Агроінновації», засновниками якого стали органи державної влади, наукові організації, вищі навчальні заклади, п'ять виробничих підприємств Рівненщини, інноваційні структури та сервісні установи. Метою даного кластеру є об'єднання зусиль, координація дій та реалізація спільних заходів з питань розробки та впровадження інновацій в агропромислому комплексі Рівненщини. Також у місті Рівне створено кластер «Натуральне молоко», засновниками якого були сім сільськогосподарських підприємств Рівненської, Тернопільської та Львівської областей, що працюють у галузі молочного тваринництва. Цей кластер нині є формою консультаційної, організаційної та інформаційної взаємодії виробників сирого натурального молока і створений з метою захисту інтересів виробників молока та споживачів молочної продукції [5].

Цікавим є досвід розвитку транскордонного українсько-румунського агрокластера «Перший аграрний кластер», створеного в 2009 р. у Чернівецькій області. Метою діяльності цього кластера є розвиток садівництва, вирощування плодово-ягідної продукції, сприяння взаємодії між підприємцями-виробниками, інспекторами із сертифікації, транспортниками та споживачами продукції. Діяльність кластера спрямована на підвищення інноваційного рівня сільськогосподарської діяльності, поліпшення інвестиційного клімату для галузей, що входять до кластера, насичення українського та європейського ринків овочів та фруктів екологічно чистою продукцією, реалізація ягід та грибів до країн Західної Європи [5].

Попри складну політичну та соціально-економічну ситуацію в Україні в нинішніх умовах продовжує діяти низка кластерів в аграрному виробництві. Передусім йдеться про комплексні високотехнологічні аграрні кластери, метою яких є створення екологічно чистої та конкурентоспроможної продукції. Кластери такого типу створені в різних регіонах України. Наприклад, на Сумщині діє кластер екологічно чистої продукції агропромислового комплексу; на Дніпропетровщині аграрні кластери спеціалізуються на випуску та переробці продукції свинарства,

птахівництва, плідівництва, овочівництва та експортних поставках сільгосппродукції; на Чернігівщині діють кластери в агропереробних галузях; на Херсонщині має місце агропромисловий науково-виробничий кластер, що діє на базі Регіонального агропромислового центру; на Волині відбувається розвиток виробничої та транспортної інфраструктури в сільській місцевості за підтримки агропромислових кластерів; на Закарпатті функціонують кластерні системи за галузевими пріоритетами, включаючи виробництво екопродуктів; в Запорізькому регіоні успішно діють кластери «АгроБУМ» та Національний кластер «Нові машини» (сільськогосподарська техніка) [5].

Однак створення та розвиток аграрних кластерів в Україні наштовхується на ряд перепон і тому процес кластеризації аграрного сектору відбувається повільними темпами. На жаль, у вітчизняному законодавстві не існує визначення поняття «кластер», його видів, особливостей створення та функціонування. Зокрема у Господарському кодексі України відсутнє поняття «кластера» як територіального об'єднання підприємств. Розробленими, але не затвердженими залишаються проекти нормативно-правових актів щодо формування засад державної політики у сфері кластеризації економіки. Розвиток аграрних кластерів в Україні також ускладнюють такі чинники, як слабка підтримка кластерних ініціатив аграрних підприємств з боку держави; відірваність науки та освіти від аграрного виробництва; нестача іноземних інвестицій та венчурного капіталу; відсутність єдиної систематизованої інформаційної бази про існуючі та потенційні агрокластери.

Без сумніву, усі регіони України мають потенціал для розвитку аграрного виробництва. Важливе значення при цьому має формування агрокластерів, які покликані сприяти розвитку високотехнологічних та наукоємних об'єднань із комплексним циклом виробництва та високим рівнем доданої вартості у кінцевому продукті, створенню нових робочих місць різної кваліфікації, розвитку інфраструктури сільських регіонів. На наше переконання, необхідна кластерна модель інтеграції агропромислового виробництва, яка буде сприяти його розвитку, забезпеченню населення вітчизняною продукцією високої якості, збільшенню обсягів експорту. Тож проблема кластеризації аграрного сектору економіки України на сьогодні є актуальною і такою, що потребує ґрунтовного наукового аналізу та підтримки на загальнодержавному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войнаренко М. П. «Війна врешті-решт закінчиться, і дуже нагальним стане питання відновлення й відродження економіки України саме з

- регіонів і саме з використання кластерних ініціатив...» / М.П.Войнаренко // Економіст. – 2015. – №2. – с. 4–8.
2. Медовый опыт Мелитополя: опыт и инновации // Частный предприниматель. – 2011. – №17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chp.com.ua/2012-god/item/27612-medoviyu-klaster-melitopolya-opyt-i-innovatsii-172011?print=1&tmpl=component>
  3. Соколенко с. И. Пути кластеризации экономики с целью повышения конкурентоспособности Запорожской области / с. И. Соколенко, В. И. Шумилов. – Киев, 2010. – 158 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uncluster.org>
  4. Створення та просування комплексного пакета послуг кластера «Натурпродукти Полтавщини» на ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naturproduct.pl.ua/main/1-pro-nas.html>
  5. Щодо державної підтримки розвитку аграрних кластерів в Україні. Аналітична записка. Сайт Національного Інституту стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/760/>

* * *

УДК 281.96 (477) «1917/1921»

О. Красільнікова

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗГОРТАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЦЕРКОВНО-ПРАВОСЛАВНОГО РУХУ 1917-1921 РР.

У статті розглянуто ставлення духовенства, громадсько-політичних діячів та мирян до церковно-православного руху за створення автокефальної, соборноправної, побудованої на національних засадах православної церкви в Україні.

Ключові слова: український церковно-православний рух, Українська Церква, Українська автокефальна православна церква, автокефалія, соборноправність, українізація.

14 жовтня 2016 року виповнюється 95 років з часу проведення Всеукраїнського православного церковного собору, на якому відбулося організаційне оформлення Української автокефальної православної церкви, підтверджено її автокефалію та соборноправний устрій, затверджено канони, створено органи керівництва та національну церковну ієрархію. Таким чином, Всеукраїнський православний